

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<p>Előfizetési díj: Egész évre 4 frt. Félévre 2 „ Negyedévre 1 „</p>	<p>A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.</p>	<p>Ugy a lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közművelő- dés“ szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.</p>
---	---	---

A vérmérsékletek kiismerésének fontossága a nevelés és tanítás terén.

Az isteni gondviselés bölcs rendezése következtében minden, a természetben fejlődő test mindig, de különösen a fejlődés kezdetén támaszt, segínyt nyer, mely könnyíti vagy lehetővé teszi a fejlődést. A magas tölgyek védik az alattuk életet nyert kis csemetéket az idők viszontagságai ellen; a kúszó növények oly helyeken tenyésznek, hol van, mire felkapaszkodniok; az állatok is el vannak látva a legszükségesebb mentő és védő eszközökkel. Az ember maga is egy hatalmas eszköz a termények fejlődésének lehetővé tételére. Így van ez tehát nemcsak az állat, növény és ásványországban, hanem az Isten legremekebb teremtményénél az embernél is. — Sőt el lehet mondani, hogy semmi földi teremtmény annyira és oly gondos ápolást nem kíván, mint az ember. A gyermek ösztönszerűleg találja fel a fejlődéséhez szükséges anyagi és szellemi kellékeket minden felnőtt emberben, főleg pedig szülei és tanítóiban.

Valamint a többi teremtmények, úgy a gyermek is ragaszkodik a gyenge támaszhoz is, mert az ártatlan nem tudja, hogy képes lesz-e őt e támasz az élet viharával szembeállásra előkészíteni. vagy éppen annak kiteszi? — Azonban nem képelek embert, annál kevésbé szülőt, tanítót, ki az Istentől öröklött magas hivatásával szándékosan visszaélné. — Hisz a szülő, tanító egyedüli örömét és a hálát a gyerek jobban való előhaladásán találja fel.

A cél minden szülő és nevelőnél egy, de a kivétel annál változatosabb. Nincs a világon két szülő, vagy tanító, kiknek nevelési és tanítási eljárásuk

módszerük teljesen összhangzó volna. És ennek mi az oka? — Az alkalom és körülmények sokasága, az egyéni felfogás, az éghajlat, fajkülömbőség, a vérmérsékletek különféleségei és azok vegyülete.

A nevelés és tanításnál általános szabályokat lehet felállítani, de részleteit nem, mert a melyikszabály egyik esetben jónak bizonyult, ugyanaz hasonló körülmények közt más növendéknél hatástalan lehet. — Minden nevelő és tanítónak van egyéni felfogása, mellyel a nevelés és tanítást eszközli; s habár sokszor nagyon eltérők, mégis célhoz vezethetnek. Innen van, hogy minden nevelő és tanítónak saját módszerrel kell birjon, szem előtt tartva az általános irányelveket. A általános irányelveket a nevelés és tanítás terén kisebb nagyobb mértékben minden nevelő szem előtt tartja, egy kivétellel s ez: a vérmérséklet. Miért nem méltatják a fő nevelési és tanítási szabályt kellőleg? Mert a nevelők legnagyobb része nem bírja e szónak helyes fogalmát s nem tudják, mily fontos annak ismerete, tanulmányozása. Vannak sokan, kik ennek fontosságát tudják s beismerik, de a nehézségekkel saját kényelmük szeretete miatt nem hajlandók megküzdenni. A hiányos ismeret és az akarat korlátoltsága okozza, hogy oly sok azok száma, kik egyik vagy másik szélsőségekben fenteregnek. Mindenhez kapkodnak a javítás érdekében, de nem tudják, vagy nem akarják a betegség nemét tanulmányozni s így nem is tudnak okszerűen orvosolni.

Célom: a vérmérsékletek ismertetése, mint a a czimből is kitétszik, melytől nagyon eltértem. — Hogy mennyire fog sikerülni, azt itéljék meg olvasóim, mert én részint az elődöktől öröklött ismere-

tek nyomán, részint tapasztalataim után fogom esee-
telní s lehet, hogy sokban tévedek.

A vérmérséklet nem egyéb, mint az idegrend-
szer hatása a lelkületre.

A természetet és a véralkatot, vagy vérmér-
sékletet sokan egynek tartják, pedig e két külön
fogalom.

Az előbbi az egész test hatásának eredménye
a lélekre, míg az utóbbi csak az idegrendszer ha-
tásának folytán áll elő. — A régiebb időkben is fog-
lalkoztak a véralkat elemeinek ismeretével, de nem
ismerve az idegrendszer szerepét, azt az emberi ned-
vek különféle keverékének tulajdonították. — Las-
sankint megismerve az idegrendszer működését, rá-
jöttek, hogy a véralkat nem a testi nedvek vegyü-
lete, hanem az idegrendszernek a külső befolyások
iránti kisebb nagyobb érzékenysége, fogékonysága
és az azokrai visszahatásának különféleségéből szár-
mazik.

Négy vérmérsékletet különböztetünk meg, u. m.
epés, (cholericus) nyálkás, (phlegmaticus) vérmes (sang-
vinicus), mélát (melancholicus).

Mielőtt e négy vérmérsékletet ismertetném, meg-
jegyzem: hogy nemcsak szellemi, hanem a testi
szervezet vonásaiban is az egyforma vérmérsékletűek
némileg megegyeznek, mik nagyon elősegítik a könny-
nyebb felismerhetőségüket.

Ezeket nem lehet mindig irányadókul venni,
mert a vérmérsékletek a nem, kor, különféle körülmé-
nyek és a nevelésnek is alá vannak vetve úgy,
hogy sokszor egészen átváltoztatják egyik vagy
másik vérmérsékletet, sokszor pedig kettőt egyesí-
tenek.

Négy évig foglalkoztam ugyanazon egyének
tanításával a haladó rendszer nyomán és ép azért
saját tanítványaim közül vettem fel példákat a kü-
lönféle vérmérsékletek ismertetésére.

(Folyt. köv.)

Δικαίως ὀνομάζονται τῶν ἑλλήστων ἀλαστοκῆν ὁρῶν γυμναστικῆν
(t. i. τῆσιν)

**Vagyis: Joggal nevezik a classicus nyelvet az
észgymnastikájának.**

Mikor a magyar titanomachia megindult, nem ugyan
Olympos havas ormáról és Otrys hegyéről ostromolván egy-
mást a két tábor, hanem a parlament padjai sorában, és mi-

dőn a Gigásoknak egyetlen, de hatalmas erősségét, Typhón
Grammatikost agyonkövezé Zeus: utolsó tüzes leheletével is
a fenti mondatot ejté ki.

Hogy igaz, csak egy mondatot hozok fel annak igazo-
lására, hogy mekkora logikával dolgozik a classicus tudós és
mennyire igényli az öntudatot és hány helyről kell összekap-
kodni a tudás szárait.

Apám kertjében szép virágok és igen magasan nőtt fák
vannak, melyeket Trójában jártakor látott meg s azért hozta
haza, hogy nekünk gyermekeknek örömet okozzon, gondolván,
hogy boldogokká teend egyszer már.

Apám — a hangugrató főnevekről, birtokviszony.

kert — o törzsű declinatio.

ben — prepositiók.

szép — a rendes és rendhagyó melléknevek.

virágok — a szigmás törzsű főnevek.

igen magasan — adverbiumok képzése.

nőtt — a II. aoristus.

fák — heterogeneák, heterokliták stb.

vannak — a segédirige, simulás és a többes semleges
alany és állítmány egyeztetése.

melyet — pronomina.

Trójában — locativus. | gen.

jártakor — a participium. | abs.

látott — verba anomalia, augmentum.

hozta — verba anomalia és perfectum.

haza — locativus.

hogy — ut finale.

nekünk — pronomina.

gyermekeknek — egy tagu szók ékezte, III. név-
ragozás.

örömöt — a törzsű névragozás és ékezeti szabályai.

okozzon — a módok.

gondolván — a delta törzsűek képzése a jövő időben.

hogy — infinitivus cum accusativo.

boldog — melléknevek fokozása.

teend — a verba pura contracta és a fut. tertium.

egyszer már — számnév és párticulák.

És végül minden egyes szónál az accentus.

Ime egy órai tanulás, ime egy óra alatt az egy gram-
matika ismétlése, a görög nyelvből egyedül követelt tudás
számon kérése!

Ezek után azt kérdem, hogy midőn a képzetek repro-
ducálása folytán a grammatika megannyi lapját, szabályait
és jegyzeteit ezáltalja egyszerre, s ugyanazt teszi naponkint
s nem élesíti elméjét, nem fejleszti első sorban localis me-
moriáját, mely kétségkívül az acumen mentis eredménye?

Persze, hogy ezeket is meg kell tanulni, mert ki nem
volt deák, nem lehet pap.

S ha ez elvitázhatlan tény, akkor csak helyeselni kel-

a miniszter abbeli rendeletét, hogy a IV. osztályt végzett ifjulembeli képessége bizonyítványa (!) alapján megvizsgálandó, ha vajon nagyobb szellemi munkát megbíra-e, a sensorium communenak tudja-e minden egyes részét, minden egyes idegszálát használni?

Dé midőn helyeslem a miniszteri rendeletet, fájó száma lom fog el az emberiség satnyulásnak indult jövője iránt és a carmen miserabilék irodalmi napirendjét látom akkor, midőn a találmányok e hogy ne mondjam forradalmi korszakában az agyképesség aberratióját észlelhetni!

Pedig a pedagógusok elismerik az ember taníthatóságát s mégis különösnek tetszik, mégis különös, hogy a gyermeket hivatalosan kell visszatartani a felgymnasiumi görög tanulás okozta esetleges agyblomlástól.

Mert a mit az ész meg nem tud emészteni, abba vagy belebutul vagy belcőrül, melynek mindenike külön-külön is agyblomlási processus.

Hogy pedig nagy az egyes emberek közti declinatio a szellemi képességek tekintetében is és szinte sejtethető a végletek találkozási elvének érvényesülése a genie és idiota, a szellemi aristokratia és paria féte kasztalakulások alapján a messze jövőben, bizonyítja a „sana mens in corpore sano“ örök igazságánál fogva, az ország minden zugában rohamosan fejlődő tornarendszer, nagyobb térnyitás a gymnasztika előtt a közelmúltban fényes sikerrel lezajlott tornaverseny, tornatanfolyam, miniszterileg premált iskolai jégpályák készítése, az iskolai fegyelmet sokfélekép zavaró és főleg isk. dolgozatók iratásakor alkalmatlannak bizonyult 10 perezek, és így tovább; szóval — mindazon intézkedések, melyek a test izmosodását tüzték ki nemesfeladatul, hogy a kóros állapottól jó eleve megóvják s a testtel harmóniában élő léleknek kóros elfajulásait meggátolják — oda jutottunk, hogy közvetve mesterséges uton kell ma napság a lelket dédelgetni, a szellemet istápolni.

Ezek azonban sokkal messzebb ható dolgok, mint a mennyit kis elmefuttatásom czimul tüzött ki, ép azért az én subjectív meggyőződéseim röviden az, hogy miután a testedzés biztosítására bőlesen már országos súly van helyezve s a görög nyelv egyik hatalmas észbeli gymnastikának bizonyult: a csak IV. osztály végzettségre képesített ifjunak is teradásék elméje élesítésére, vagyis — mint régen volt — a III. osztályban kell kezdeni a görög tanulást. Példa rá a görög nemzet.

Athletika és művelt tudományosság az a két factor, melyek az emberiség fejlődés történetében maig első helyen culmináló néppé teszik a görög nemzetet!

Embery Árpád.



Ft. B. P. emlékére.

Czinaz. alesp. † jul. 27. 1891.

*Nyokvannyolczszor hervadtott le
Az erők lombkoronája,
Mig fönálva virult szőpen
Életednek izmos fája! — ...*

*Hatvannégyszer borult a tél
Szemfeője a földünkre,
Mig hün szolgáltál az Urnak
Oltár előtt könyörögve! . . .*

*Aranymiséd is túlélve
Nesztorkodál egészségben
Az erdélyi magyar egyház
Papságának szép renájében!*

*Bevégezve becsülettel
Mefutott szép hosszú pályád, —
Nyugton várod már az Urtól
Az üdvösség koronáját! . . .*

*Emléked szívünkbe zárva —
Esdőve kérjük az Ur-Istent:
Nyuglassa meg poraidat —
S üdvözítse lelked ott fent! . .*

V. Cs. 7.

Pöstyén.

(Füirdői levél).

Tehát a nagy menydörgésnek és villámlásnak vége van. Az ég még ugyan borult, s az ut nagyon sáros, így szőlánk egymáshoz Gyulafelhérvártt utitársammal; de ez épen jó, mert a nagy hőségtől mentve leszünk. Reggel 4 órakor jegyet váltottunk Budapestre. A vonat prűszkölni kezd s mi villámgyorsasággal haladtunk állomásról-állomásra. Ha valamelyik állomáson nem volt felszálló vendég, a vonat meg sem állott, hanem egy kissé lassítva átsikamlott a váltókon, hogy annál gyorsabban haladjon az állomások között.

Az utazás Erdélyben a Maros mentén nem unalmas, mert minden perczben új és más-más alaku hegyek, lejtők

bokrok, fák, sziklák stb. tűnnek fel; de a mint a Kárpátok tünedezni kezdenek s a látkör mind jobban kezd tágulni: gondolataink is fel vannak szabadulva, kezdenek a messzeségbe kalandozni; de ott meg is bénulnak. Gyomáig szépek a vetések s az egyhangúságot még csak ez vigasztalja. Itt pedig szomorúság váltja fel a vigaszt, mert két óra járásnyira egyebet nem lehet látni, mint foszlányokra szaggatott, földön fekvő kukorica kocsánt és teljességgel letarolt buzaföldeket. Szegény emberek, szegény bérlők, mi lesz veletek? D. u. $\frac{1}{2}$ órákor Budapesten fűtyöl a vonat. Mily nagy különbség az, hogy ezelőtt 9 évvel 20 óra alatt lehetett Gyulafehérvárról Pestre menni, mostan pedig alig 10 óra alatt. Dicsértük Barosst annyira, hogy ha mások soha egy szóval sem említik is fel az ő érdemeit, ugy is halántéka hervadhatlan koszorukkal van felövedzve. Kimondóttuk, hogy még életében megérdemli, hogy számára emlékszbrot állítsunk: de még most ne, mert fürdőre sincsen elég pénzünk.

Bámultam azon haladást, melyet Budapest ugy az építkezés terén, mint a szórakoztató, de tanulságos eszközök beszerzésén 10 év alatt, kifejtett. Budapest nem volt, hanem lesz. A keleti kereskedés góczpontja, ha a Vaskaput sikerül szabályozni, bizonyára Budapest lesz. De nem politizálók, mert még valaki azt hiszi, hogy eszmadia vagyok. Míg az idő $\frac{3}{4}$ -ed 8-ra járna, nézzünk szét az állatkert lakóin. Rémitő láрма csapja meg a füleinket. Ezt a kajdácok csinálják oly fűlsértő hangon, hogy ottan sokáig nem maradhatunk. Megnéztünk minden vadat, halat, madarat, négylábu és eszszó-mászó állatot futólagosan. Legtöbbet időztünk a majmok, a tigrisek és oroszlanok ketreczénél. A nézők sokasága itten összpontosult; ide tartánk mi is. Egy dió, mogyoró, egy darabka kenyér feletti, melyet a majmoknak dobtak, oly éktelelen veszekedés, ordítás, futás történt, mintha azok is emberek lettek volna. Párbaj azonban közöttük nem történt, csak is több baj, mert ha valamelyik majom urfi egy diót elkaphatott, az rögtön ráugrott valamelyik kötélre; de ezt a másikat észre vette és utána ugrott s az elsőnek hosszú farkába kapaszkodott, — a harmadik és negyedik is szeretett volna a dióbélben részesülni s mind egymás hátára vagy farkába kapaszkodtak.

De hát inter quatuor litigantes quintus gaudet. Egy öreg majom egykedvűen nézte, hogy mint akarnak a fiatalok osztozkodni. Kezében tartott egy követ. Fen a sok kéz közül kiesett a dió, az öreg elé pottyant, az pedig a követ ráütötte s a veszekedők szeme láttára fölfalta.

Mintha menydörögne, olyan hangokat hallunk a távolban. Oda közelítünk. Ottan vannak az oroszlanok. A legnagyobb példány, egy nőstény külön zárkában van. Mellette egy him és egy nőstény ismét külön. A külön elzárt nőstény tompa hangot ad. A him ugyan olyannal válaszol és ez fokozatosan a fortissimo így megyen váltakozva. A hajunk szálai égne meredeznek e hangok hallatára, borzalomtjes

ézés fog el s be kell ismernünk, hogy a puszták királya csak is az oroszlan lehet. De ugyan ekkor azt is látjuk, hogy az utolsó hang ép ugy mint az első a nőstény oroszlané. Hja, így van ez nálunk embereknél is. Hagyjuk itt ezen vadakat. Menjünk Pöstyénbe. Az osztrák-állam vasutja 27 krajzárral olcsóbban szállít Budapeستől — Pöstyénig, mint a magyar államé Budapeستől Predeálig. A Budapeستől való utazás nem volt irigylésre méltó; dacára, hogy kupénkba négy darab kis gyerek állandóan szórakoztatott: mert vagy összesen, vagy egyenkint kiabáltak: „mama vizet“ „Jaj éhes vagyok.“ „Jaj, jaj, jaj, Ferike megrugta az orromot.“ Az éhség, szomjuság s fájdalom eme állandó kitérés között érkezünk meg Pöstyénbe éjjel 2 óra tájban. Csak egyikünköt vártak egy szobával; de azért az első éjszaka mindketten barátságosan megosztottuk magunk között, mint jó testvérek

Reggel 8 órákor beállit hozzánk egy erdélyi paptársunk. „Szervusztok, jó fiúk“, így kiált hozzánk. „Szervusz, Szervusz! Hát még élsz?“ kérdezzük nagy örömmel. „Igen, barátim! Pedig olyan beteg voltam, hogy felügyelet alatt jöttem. Kezeim, lábaim hasznavehetlenek voltak. Esernyőt, páleázát megfogni sem bírtam és most miszém s ugy érzem magamat, mintha újra születtem volna.“ Nekünk ilyen nagy betegségtünk nincsen, hogyan fogunk mi meggyógyulni? gondolám magamban egészen önkénytelenül.

Reggel 11 óráig egymást érik a kétkerekű gyalogkocsik és fiakkerek. Mindenik belseje jól el van zárva a külső levegőtől. Ezeket szállítják haza a 30—32—34 fokú fürdőkből a vendégeket. Annuit egy fél ország aratói egy nyáron nem izzadnak összesen, mint a pöstyéni vendégek. Ezen említett zárt kocsik arra valók, hogy a fürdőben megkezdett és a bepólyázás alatt hatalmasan előtörő izzadságot a külső levegő vissza ne fojtsa. Olyan nagy mérvű a páráképződés, hogy a kocsik ablakai két perc alatt teljesen elhomályosodnak. Az egész délelőtti időnek fele izzadásban telik el. Ezen izzadásnak aztán eredménye, hogy a polusok teljesen megnyílnak s az állandó izzadsággal, kiszívároga a hűlés is.

A fiatal, egy éves hűlés bárminő nagy fokban lépett is fel; ha talán az egész testet elfoglalta; ha teljes tehetetlené tette is az embert, hamar és biztosan gyógyul. Három olyan esetet ismerek, hogy kocsin tologatták a betegeket, emberi segítséggel vitték a vízbe s ezek kétheti fürdés utána már mankón jártak s egy néhány nap múlva mankó nélkül is könnyűséggel mozogtak. Ezen szavaim igazságát támogatja azon tény is, hogy a fürdőn, lévő kápolnában több mankó van letéve s hogy a fürdőn márványból, egy esinos és értékes hálaemlék díszeskedik, mely előtt folytonosan ájtatoskodó asszonyok térdepelnek és a mely előtt az ájtatos kegyelet szüntelenül 5—6 szál gyergyát éget. Reméllem, hogy e hálaemlék feliratát a maros-ilyei plebános barátunk magyar fordításban közölni fogja.

A mily könnyen gyógyulnak a fiatal hülések, éppen oly nehezen az idülttek. Ezekre nézve a gyógyulások is ritkábbak és több időt igényelnek. Van olyan ember is, a ki már 25 év óta jár e kurára. Minden évben, a mint mondják, valami esekélységgel jobban érzi magát.

Hát az ilyenről el lehet mondani, hogy a mikor meghal, akkorra teljesen egészséges lesz.

Mikor az idő kedvező, annyi ember mozog a százados fákkal ékesített sétatéren mint hogy a hangyák ugy nyüzsgönek egymás között. Sehol a világon annyi nyomorékot nem lehet látni, mint a pöstyéni fürdőn, jeléül annak, hogy e viz csakis betegek számára van megalkotva. Legtöbb vendég mutatkozik Lengyelországból: csakhogy e lengyelek összetört német nyelven beszélnek, hosszú kabátban járnak s hajuk a fül mellett egy kissé nagyon is hosszan nyúlik le. Még azt is mondják róluk, hogy a pénzt jobban szereti betegen is, mint más egészséges emberek; sőt a legnagyobb rész szegénységi czimen ingyen fürdőben akarna meggyógyulni, ha sikerülne. Ha nem az országokat, hanem a városokat nézem, ugy a második helyen Gyulafehérvárt kell kiemelnem, mert innét a társadalomnak majdnem minden osztálya képviselve van. Vannak ugyanis papok, kántorok, orvosok, tanárok, katonák, magánzók sőt még betegek is.

Ki az a két ember, ki egészen egyforma öltözetben van és egymás mellett ülve olyan élénken társolag? Nem tudom, hangzik a válasz. Ezek bizonyosan szórakozni jöttek mert igen jól néznek ki. „Ugy van“ erősíti mindenki. Ekkor a két ember felkel, megindul s hogy nem szórakozni, hanem fürdeni jöttek lépéseikkel elaradják. Mindketten sánták, egyik a jobb, másik ballábára. Mikor megindultak, egyik lépéssel annyira elhajlottak egymástól, mintha az életben többet nem is akarnának egymással találkozni; a másik lépéssel olyan közel jöttek egymáshoz, mintha fejüket össze akarták volna ütmi.

Uraim! esoda történt. Nézzék csak azt a hölgyet. Isten ugyese, a tegnap sánta volt s ma már ugy jár, mintha soha semmi baja sem volt volna. Ezen észrevételre azon malitiosus megjegyzést tette egyik társunk, hogy ezen hölgy a tegnap azért sántikált, mert a férje meglátogatta, most pedig azért nem sántikál, mert férje már eltávozott.

Ilyenek az emberek; mindig gyanakodnak egymásra s meglehet, hogy 100 gyanu közül éppen ez volt a századik.

De hát nem pletykázok többet, csak annyit jegyzek meg végtére, hogy Pöstyénben szállás egy hétre 6-8 forintba kerül, az ebéd-vaesora egy hónapra 20-25 forintba, a fürdés pedig általában véve naponként 1-2 firtba. A fürdő gyógyerővel bír, még pedig kiválólag: a köszvény s minden hülés ellen, azonkívül a görvélykór, az idegrendszer bántalmi, idült gyuladások, gyomor és bélpangások, idült hurutok és borbajok ellen. Most pedig leveletem azon óhajjal zárom

be, hogy senkinek se legyen olyan baja, a mely ötöt Pöstyénbe tüzze. —

Pöstyén, 1891. jul. 27-én.

a. a. á. ó.

Kisebb közlemények.

Apostol Alajos.

E nevet az Abrudbánya és vidékének minden olvasója ismeri. A ki viselte, az Urnak egy szerény szolgája, Verespataknak évtizedeken át plebánosa és a bányavidéki esperesi kerületnek alesperese volt. Volt — de már most néhai... Meghalt 1891 évi július hó 26-án!

„Az mégis különös — vala utolsó sohajainak egyike — hogy 52 éves koromban meg kell halnom.“!

Mi is így sohajtottunk fel, midőn a koporsójára hulló göröngyök néma dörögéseit hallók. De mit tehetünk sorsunk ezen közös szomorú végzete ellen? Ez ellen nincs felelkezés...

Ő, a megboldogult is — eme utolsó sohaját nem a végzet ellen való zugolodásból tevő, hanem talán a mi sohajunkat túlmáesolta s nevezé „különösnek“ ugyszólva férfi korra java éveiben való elhunytát; mert mi élni ohajtottuk. Ez az ő utolsó szavai értelme is. De halál ellen nincs orvosság!

Azért a mit még frissen porladozó sirhantja felett tehetünk, az csak a kegyelet fájó megemlékezése lehet. Ez legyen azon szomorú füz, mely lombjaival porai fölé borulva, hirdesse fájaldunk mélyen rezgő érzetét!

Hirdesse, jelezze fájaldunkat a tanügy elhalt bajnoka iránt, ki e minőségben Zalathán és Gyulafehérvárt évek hosszú során át kifejtett tanári működésével a közelet küzdőterére tanítványainak csak a mi vidékünköl is oly nagy — és a társadalomban tekintélyes szerepkört betöltő számát boesátá.

Hirdesse részvétünket a lelki pásztor iránt, ki Rodnán —, de különösen Verespatakon évtizedeken át vigasztalója vala hivei szomorultjainak, segítője szegényeinek, atyja árváinak, felkarolója ügyefogyottjainak, osztályrészesse az özvegyek néma keservének, őszinte alterégoja barátjainak stb. Omnibus omnia factus — volt.

Hirdesse sajnálatát a kultura, humánitas és civilizaciójának, melyeknek terén a boldogult névéhez méltón et omine, et nomine Apostol volt.

Hát mit mondjunk róla, mint a társas élet intimebb emberéről? E pár szó: „pap bácsi“ — mindent megmagyaráz. Ő ismerőscinek „pap bácsija“ volt. E néven becézték gyermekek, ifjak, férfiak, sőt még koros öreg urak és tisztés mátrónak is. Ezt a szeretet találta ki bizalmas czímzéséül iránta, ki az általános rokonszenvennek bizonyos miszticizmu-

sával rendelkezett, mert első találkozásra is mindenkit szívélhez bilineselt. — Antipathia nem volt benne. Ha mégis ennek bizonyos árnyékata olykor látható volt rajta, ez egészségtelen szervezete s túlérzékenységből magyarázható, mely minden beteges embernek tulajdonsága. — Innen van, hogy végtelenül tudott busulni és örüdeni, hirtelen ingerlődni, de hamarabb megboesátani.

De ez nemesak a beteges szervezetiek, — de még, kik mindig viruló egészséggel dicsekednek — azokon is megesis. S különösen tulajdonsága azoknak, kiket „nagyoknak“ szoktunk nevezni.

Öt a szellemi nagyságok közé nem lehet számítanunk; mert nagy alkotásai ninesenek. Azomban meg kell gondolnunk, hogy a szellemi munkásság terén mindenki nem lehet sem nap, sem hold, sőt még szerény csillag sem. Legtöbbnek munkaköre csak lámpafényhez hasonlítható, mely csak kis tért tölt be, de ezt aztán jól megvilágítja.

Apostol zseniálitása is csak lámpafényhez hasonlón tűndökölt. De azért fényével betöltötte mind a gimnázium tantermeit, mind a komolyabb vagy vígabb társas élet köreit, mind pedig a szerény plebánosi lakot. És ez elég egy szerény vidéki paptól vagy tanártól, kik előtt sok akadály áll, hogy magasabb régiókba nem tudnak emelkedni.

Fiatalabb éveiben midőn még a vidéki élet és lelkipásztorság terheivel nem kellett küzködni, voltak a közönségesebb balandokéinál magasabb és nemesebb ambíciói; pengette a költők lantját is, miért hivatva lett volna Olympus magaslatán az istenekkel nektározni. Tanuskodik erről költeményeinek hagyatékában talált gyűjteménye, melynek egyes-sei a hatvanas években napvilágot is láttak Sujur álnév alatt; bizonyítanak a színműírás terén tett kísérletének töredékes maradványai is. Azomban férfiú életének úgy látszik még kora kezdetén elpattant lantjának hurja, megtagadta magát költői lendülete az istenekhez vissza repülve: kizárólag csak egyházi és társadalmi munkásságának élt s ezek közt végezte be f. é. július 26-án életét, melyet — mert igen kedves — s az egyház és haza javára igen üdvösnek ismerünk: azért halálát igen fájjaljuk.

E fájdalomnak adott kifejezést az e hó 28-án tartott temetésére összesereglett helyi és vidéki közönség; ennek a temetés szónoka Dr. Szuchi Béla is.

Legyenek e sorok is emlékének szentelve általam mint egyik régi hálás tanítványa és szerető kartársától.

Kovács Gyúr/ás.)*

* K. Gy. barátunknak Apostol Alajos esperes-plebánosról írt kegyeletos necrológiát még csak azzal a vonással kívánom megköszönni, hogy a boldogult templomáért és plebániájáért nagyon sokat áldozott. Szébb és izléesebb templom kevés van a verespatakinál, — a plebánia kertje pedig Semiramis függő kertjeire emlékezteti az embert.

Fel. szerk.

— **Primitia Cs-Szeredában.** Szép tiszta derült idővel köszöntött be aug. 2. Mintha a természet is velünk ünnepelni akarna, olyan színt öltött és oly díszben ragyogott. Örvend Csik-Szereda apraja és nagyja. Ezeknek az örömeivel egyesül a mindentinnen összesereglett jó barátok és ismerősök jó kívánata. Hiszen hogy is ne? Midőn egy új pap készül bemutatni az Egek hatalmas Urának az ő első zsenge áldozatát. Ez új pap pedig Nt. Kiss András vala, kinek megjelenésére várt a sovárgó nép s kinek a megjelenésére díszítettett föl a templom és az oltár s kinek üdvözlésére gyűlt össze oly nagy népsokasság. 10 óra volt midőn a menet Mélt. Murányi Kálman kerületi főesperes manuductorsága alatt 4 pap és 8 klerikus szép segédlettel megindult; ezen szép menet a zsufolásig megtelt templom oltáráig hatolt, hol a primicians intónálta a „Veni Sancte Spiritus“-t, minek végeztével a szent mise áldozat megkezdődött. Midőn pedig az evangéliumnak is vége lett Ft. Bardócz István kozmási plebános lépett a szószékre, kinek szépen kidolgozott, szónoki figurákkal felékesített és ügyesen előadott beszéde a szívek mélyéig hatolt. Beszéde 3 pont körül forgott, mely a papnak félelmet tárgyalt 1, hivatala nagy fontossága miatt; 2, önmaga iránt és 3, a világtól csábítástól. A 3 pont körül forgott a tárgyalás; ezt dolgozta ki a szónok nagyon szépen és meghatóan, melyre Csik-Szereda publicuma kíváncsian várakozott és figyelt. S teljesen megnyugtatót mindenkit és kielégített akkor, midőn a félelmet letárgyalva az örömeiket is behatóan fejtegette, mely a papi hivatal pontos teljesítéséből származik.

A szép szónoklat végeztével a szent mise folytatódott s az áldozat végén a jelenlevők az új pap áldásában részesültek.

A plebánia lakba ép oly nagy ünnepélyel s komolysággal tértek vissza, mint a milyennel a templomba mentek, hova midőn visszatértek mindnyájan gratuláltak az áldozópapnak.

Ezután az ebéd következett: Tek. Szöts Ignác ur házában, melyen Ngos alispán ur személyes jelenlétével az ünnep fontosságát és nagyságát emelte; ugyszintén a Ngos Tanfelügyelő urnak és Eltes Zsigmond törvényszéki bíró urnak jelenléte is. Alig hogy az ebéd megkezdődik, poharat emelt az új misés pap Nagyméltóságu Lönhart Ferencz Püspök urra, kinek kegyességét és iránta való jóindulatát köszönte meg, hogy őt papjai közé felvenni és felszentelni méltóztatott; írtette nem csak ő, hanem az egész társaság poharát Excelentiaja egészségéért s az ő kormánya alatt levő egyházmegyének felvirágzásáért és a kath. vallás diadaláért.

Ezután újra éltette és üdvözölte a főesperes urat az új pap megköszönuve a fáradságot, melylyel őt a szentmise bemutatása alkalmával kalauzolta. Erre a főesperes ur a primicianst éltette és majd később Ngos Beeze Antal alispán urat, ki az egyházi ünnepélyt jelenlétével emelni méltóztatott; megköszönuve a fáradságot, melylyel az egyházi ünnepeinken mint

a világi hatóság képviselője jelenik meg. Az asztalnál olvas-
tatott föl a szerző ur kívánságára egy óda Imecs F. Jákótl.

Még több toaszt is volt. Végül 8 óra felé jó kedv és
baráti üdvözetek között a társaság feloszlott, miután már az
ebédet tek. Szóts Ignác urnak szívélyesen megköszöntük.

Papnövendék.

Imádság a halottas háznál.

K ö n y ö r ö g j ü n k.

Mindenható, örökké való Isten! a ki nagy könyörüle-
tességed szerint, az embernek bűneit a bűnbánat szentségében
megbocsájtod, alázatos bizalommal könyörgünk boldogult
N. testvérünk lelkéért, a ki böles végzésed szerint földi zárán-
dokságát bevégezte s Hozzád, alkotójához visszatért. Tekints
reá kegyelmesen, ó Uram! a kit az élet számtalan nyomoru-
ságtól mindenkorra megszabadítottál, mert hívő tagja volt
szentegyháznak e földön, megváltva isteni Fiad, Jézus Krisz-
tus szentséges vére által.

Vedd fel őt, ó irgalmas nagy Isten! örök mennyei
országodba s örvendeztesd meg lelkét szent színed látásával.

Ne tekindsd többbűneit, hanem nagy könyörületességed
szerint emlékezzél meg róla szeretettel dicsőségben.

Emlékezzél meg ó Uram, Istenem! szenvedéseiről,
melyeket látogató szent kezéd bűnhődésül és kiengesztel-
désül mért reá s mert a mindenkoron szeplőtelen, szép szűz
Mária: Isten anyjának, s a többi dicsőült szenteknek közbe-
járásáért esedezve, egyedül csak irgalmasságodban bízott, vedd
fel őt választottaid közé.

Nekünk pedig, ó jóságos mennyei Atyánk! engedd,
hogy szent végzéseidnek alatta teljesen meghajoljunk s egy-
kor mi is, a boldogok halálának malasztját elayerjük.

Engedd, hogy a halál gondolata, a földi dolgok hiúsá-
ga és az örökkévalóság emlékezete, lelkünk üvösségére
szolgáljon. Világosítsd fel értelmünket, légy mindenkoron
biztos vezérünk földi záránoklásunk útain, hogy így jámbor-
ságban vándorolván s az igazság ösvényén haladván: a
halál nagy és ünnepélyes órájában, az utolsó szentségek föl-
vétele által megerősítve, nyugodt lelkiismerettel s örömmel
jelenjünk meg majdan ítélő széked előtt. Ezért könyörgünk
a Te sz. Fiad, s a mi Urunk J. Kr. által. Amen.

Imádság a temetőben.

K ö n y ö r ö g j ü n k.

Összegyűltünk még egyszer az Istenben boldogultnak
koporsójánál, hogy mielőtt a föld méchébe bocsájtanók,
lelkének azon örök nyugalma és háboríthatlan békességeért
könyörgjünk szent fölséged előtt, a melyet választottaid a
mennyekben kimondhatatlan örömmel élveznek. Ezért imá-
dozik az Urnak fölcent szolgálja és az anyaszentegyház ne-
vében, hogy az Isten a boldogultnak teste porhüvelyétől
elvált lelkét mindazon bűnöktől, melyeket emberi gyarlósá-
gánál fogva elkövetett, végtelen jóságú irgalmasságánál fog-

va megtisztítsa. Ugyanezért egyesítik a halottak rokonai
és barátai is imádságukat az anyaszentegyház könyörgésével
és emlékeznek meg keresztény szeretettel mindazokról, a
kik a sirban porladozva, a boldog föltámadásra várakoznak.

Mivelhogy a szentírás szerint is, szent és üdvös gon-
dolat a halottakért imádkozni, hogy bűneiktől megtisztulja-
nak, forduljunk tehát mi is teljes bizalommal és szeretettel
az isteni irgalmasság trónjához, hogy az Isten ez elhunytat az
örök világosság országába befogadni, s mindazokat, a kiket
az itt nyugvónak halála megkeserített, a malaszt harmatával
megvigasztalni kegyeskedjék. A mi Urunk, Jézus Krisztus
által. Amen.

Jegyzet. Ezen két imádság, mely a paszauzi egyház-
megye szertartásos könyvében található s jelenlegi magyar
fordításában az esztergomi érsekmegyei hivatal jóváhagyá-
sát bírja, különösen arra való lenne, hogy a sok helyütt
még manapság is divó izléstelen, nevetséges, de sőt boszan-
tó bucsuzatókat pótolja. A legkevésbé sem épületes bucsuz-
tatók kiküszöbölését s helyettük e két imádság elmondását
ajánljuk a lelkipásztorok becses figyelmébe.

(E. K.)

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Kegyelmes Főpásztorunk** f. hó 6-án
ft. Tamási Aron titkára kíséretében piskii nyaraló-
jába utazott. Adja az ég Ura, hogy a nyári kis
üdülés után „cum pace, salute et gaudio revertatur
ad propria!“

— **A Csáky-féle rendelet megfordítása Pis-
kin!** E hó 2-án tért ugyanis Luka Péter kaláni vasón-
tó a gör. kel. vallásról az egy igaz hitre, miután kellő ok-
tatásban részesült. Ugyan azon napon oltárhoz is vezeté Kos-
silkov Irmát, jegyesét. E tény, mely a Csáky féle rendelet
megfordításának 14-ik esete Piskin, hervadhatlan virágként
dizlik a derék plebános ur érdemeinek koszorújában. Popp
József.

— **Nyilvános köszönet.** Miként a nap jótékony
fényét minden irányban szétlőveli; miként egykor az isteni
Meváltó mindenütt a merre csak járt, áldást osztogatott:
ugy erdélyi hazarészünk nemes keblü főpáστοra is jótékony-
ságának melengető sugarait nemcsak székhelyén árasztja szét,
hanem egész — széles kiterjedésű — egyházmegyéjében is.

Jóságos élete és működésének néha mindig, de főké-
pen akkor, midőn apostoli buzgalma évenkénti terhes körut-
jaira szólítja, — mindenhol áldásdus, emlékezetes nyomát
hagyja — és könyörülő lelkének viszfénye mindenütt ott
ragyog.

Jótteit nemesak Háromszék kies rónácskája, nemesak
a Maros, Szamos, Aranyos, a két Küküllő és az Olt tágas

terei beszélnek, hanem a Lapos kis völgye, a bányavidékek esermelyei, kincses hegyei és bérezei is kedvesen visszhangoznak. Bármerre vigye utja, léptén mindenütt a jótékony-ság illatos virágai fakadnak. Miként tikkasztó hőség után a esendesen hulló eső cseppeire felvidul és felrisszál a tenyészet: úgy tüdül fel az életgondjai miatt eltikkadt lelkünk is az Ő atyai látogatásain; mert Ő nemesak lelki sebeink valódi orvosa, hanem az anyagi szükségekkel küzködőknek is igazi vigasztaló angyala!

Nekem alattírtnak, mint szegény néptanítónak, nem kis feladat nehezül vállaimra Gizella nevű leány-gyermekeknem a tanítónői pályára leendő kiképeztetése miatt, s e súlyos gondok terhétől nyomatva jelentem meg kegyelmes Főpásztorunk nagyméltósága és főtisztelendő Lőnhárt Ferencz püspök Urrnk magas színe előtt, midőn folyó év június 1-én — a többi közt — Oláh-Lapos hitközségét is atyai látogatásával kitüntetni kegyes volt — előadva nyomasztó helyzetemet, aggasztó családi körülményemet, azonnal megígéri méltóztatni, hogy — habár magánpénztára számtalan oldalról van igénybe véve — mégis bármi csekély összeggel is, segélyemre siet.

Midőn apostoli körutja befejeztével, tett atyai ígéretét emlékébe hozni bátorkodtam: magánpénztárából rendkívüli segélyképen rögtön 40 frtot kaptam!

E nagylelkű adományért itt a nyilvánosság terén is hálás köszönetet mondani nem csak illemes kötelességnek ismerem, hanem — és legfőképp — lelkennek sugallatát követem, kérvén Istent, hogy az a nemes szív, melynek jótékony melegénél, az élet hidege által oly sok már-már megdermedt kebel felmelegszik, még sokáig, de sokáig dobogjon! Tartsa Isten, óvja Isten az igaz vallásos nevelés e barátját, s benne a gyermekek és szegények drága, jó, édes atyját!

Rohabida, 1891 Augusztus 5-én.

Sándor Antal,
kinestári tanító.

— A „Protestáns Közlöny“ ismét hetvenkedik.

Legújabb számában így ír: „Drága süveg. Egy francia újság azt írja, hogy a bibornoki süveg összesen 118.000 frankba kerül. Ez oly rengeteg összeg, mely éppen nem emlékeztet az urnak szavaira: Máté, 10. 8. stb. Ne szereztek aranyat, se ezüstöt, se pénzt a ti erszényetekbe, stb. Jó, hogy egyáltalában nincs kilátásunk a bibornoki méltóságra, mert valóban nem tudjuk, honnét teremné elő a kálvinista pap ezt a sok Péter fillért.“ Hát hiszen nem is kálvinista prédikátoroknak való a bíbor. Egyet még megjegyzünk. Ha 118.000 frankba kerül a bibornoki méltóság; ugyan hány százezer huszárkapláros káromkodásba kerül a generális notáriusság? V. v.

— **Értesítés** a kolozsvári kereskedelmi akadémia benlakásába való felvételtől. A száz tanuló benlakására be rendezett kolozsvári kereskedelmi akadémia internatusában az 1890—91-ik tanév végével üresedésbe jött helyek új folyamodások alapján f. évi augusztus 15-ig fognak betöltet-

ni. A benlakó tanulók az igazgató, 4 rendes tanár és 5 tanárjelölt szobátönök közvetlen felügyelete alatt vannak, kik mindnyájan az intézetben laknak. A benlakás a modern hygiénia követelményei szerint egészséges tágas lakó- és munkatermekkel, ebédióval, kórodával, olvasó, zongora és játszósobákkal, tágas szellős udvarral, a tornaszat és vivásra teljes berendezéssel van ellátva. A benlakás évi díja 350 frt teljes ellátással (ételmezés, mosás fürdés, kiszolgálás-gyógykezelés.) Meghatározott időben német és francia társalgási órák tartatnak. Az első osztályba a középiskola négy alsó osztályát végzett növendékek vétetnek fel. Részletes programot megkeresésre küld. Az akadémia igazgatósága,

— **Pályázat.** (27) A selyei r. kath. kántor-tanítói állomás T. Petres Bálint Máréfalvára lett kineveztetése folytán üresedésbe jöven, ezennel pályázat hirdettetik. Évi jövedelme: a) a Haynald-féle alapból 150 frt. b) az elagott pap és k. tanító alapból 50 frt. c) egy névtelen jötevő alapítványából 8 frt. d) 3 hold szántó és 1000 □ öl gyümölcsös és veteményes kert, e) 16 kalangya őszi 16 kalangya tavasz kepe, f) kepepótlék 15 frt. g) tandíj 8 frt. h) Stola 10—11 frt. i) jó egészséges lakás: 2 szoba 1 kamara és 1 nyári konyha, 1 eséplőcsűr, 2 istálló, 1 sertés öl s jó tágas udvar, egészséges jó dusvizű kuttal. A harangozói és sekrestyési teendők végzése a hitközség szerződésileg fogad. Pályázni ohajtók kellően felszerelt tanképesítő, s más szükséges okmányokat a püspöki székhöz beterjesztendő kérelmekkel alóírt lelkészi hivatalhoz f. évi augusztus 25 mulhatatlanul beterjesszék annál is inkább, mivel helyt lakó lelkész hiányában minden vasár és ünnepeken az istenitisztelet tartása a beszoigáló lelkész nélkül is el nem hagyható. Mikházán, 1891 Julius hó 29-én. Szé lyes Ferencz, h. lelkész.

— (28) **Pályázat.** A petőfalvi (Imecsfalva filiája) róm. katolikus kántortanítói állomás üresedésbe jöven betöltése céljából pályázat hirdettetik. Ezen állomás évi jövedelme: a) 50 kl. őszi. 50. kl. tavaszi kepe. b) Oszpora 6 frt c) Stola 6 frt d) Ajtatos alapítványból 85 kr. e) A község pénztárából a tandíjjal együtt félévi utólagos részletekben 50 frt. f) 1 hold 100 □ területű jó minőségű kaszáló. g) 16 terű lágú fa, ezenkívül az iskolakert évi használata, rendes lakás gazdasági épületekkel és kerttel, a község határán szabad legeltetési jog. Kötelessége a vegyes iskolát önállóan tanítani, a kántori, sekrestyési és harangozási teendőket végezni. Pályázni ohajtók kellően felszerelt okmányokat augusztus 26-ig alulírtokhoz nyujtsák be. Személyesen megjelenők előnyben részesülnek. Imecsfalván, (Háromszék megye) 1891 augusztus 2-án. Bors László, plebános.

Szerkesztői üzenetek.

— *Nl. Tözsér L. urnak.* Az „oratio pro Papa“ diócezsünkben el van rendezve. L. az 1870 október 20-án 2555 sz. alatt kiadott püspöki körlevelet.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: ZLAMAL AGOST.
Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, KÓRÓDY PÉTER, VARGA SANDOR, VASS ALBERT.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lye. nyomdában Gyulafehérvárott.